VAN BINSBERGEN KATA BESTUUR VAN DE BEDRIJFSVERENIGING VOOR DE METAALNIJVERHEID

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 3ης Δεκεμβρίου 1974 *

Στην υπόθεση 33/74,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Centrale raad van beroep (Εφετείο των Κάτω Χωρών επί θεμάτων κοινωνικής ασφάλισης) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Johannes Henricus Maria van Binsbergen, εγκαταστάτη, κατοίκου Beesel (Κάτω Χώρες)

και

Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid (Κεντρική Ένωση Επαγγελματιών Μεταλλουργίας), με έδρα τη Χάγη, η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 59 και 60 της Συνθήκης ΕΟΚ περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στην Κοινότητα,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους R. Lecourt, πρόεδρο, C. O'Dálaigh και A. J. Mackenzie Stuart, προέδρους τμήματος, A. M. Donner, R. Monaco J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore (εισηγητή), H. Kutscher και M. Sørensen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Mayras
γραμματέας: A. Van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με Διάταξη της 18ης Απριλίου 1974, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Μαΐου του ίδιου έτους, το Centrale raad van beroep, υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 59 και 60 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητας.

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν παρεμπιπτόντως στο πλαίσιο διαφοράς ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου σχετικά με το δικαίωμα παραστάσεως του προσώπου που επέλεξε ως πληρεξούσιο ο προσφεύγων στην κύρια δίκη.

3 Από το φάκελο προκύπτει ότι ο εν λόγω διάδικος ανέθεσε την υπεράσπιση των συμφερόντων του σε πληρεξούσιο ολλανδικής υπηκοότητας, ο οποίος αναλαμβάνει την εκπροσώπιση των διαδίκων ενώπιον δικαστηρίων, όπου δεν είναι υποχρεωτική η παράσταση δικηγόρου.

4 Επειδή ο πληρεξούσιος αυτός μετέφερε, ενώ εκκρεμούσε η δίκη, την κατοικία του από τις Κάτω Χώρες στο Βέλγιο, αμφισβητήθηκε η ικανότητά του εκπροσωπήσεως του διαδίκου ενώπιον του Centrale raad van beroep βάσει διατάξεως της ολλανδικής νομοθεσίας, κατά την οποία μόνον τα πρόσωπα που είναι εγκατεστημένα στις Κάτω Χώρες μπορούν να παρίστανται ως πληρεξούσιοι ενώπιον του δικαστηρίου αυτού.

5 Επειδή ο ενδιαφερόμενος επικαλέστηκε υπέρ αυτού τις διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητας, το Centrale raad van beroep υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 59 και 60 της Συνθήκης.

Επί της ουσιαστικής ισχύος των άρθρων 59 και 60

6 Ζητείται η ερμηνεία των άρθρων 59 και 60 υπό το φως μιας διατάξεως της εσωτερικής νομοθεσίας, κατά την οποία μόνο τα πρόσωπα που είναι εγκατεστημένα στο εθνικό έδαφος δικαιούνται να παρίστανται ως δικαστικοί πληρεξούσιοι ενώπιον ορισμένων δικαστηρίων.

7 Το άρθρο 59 — του οποίου μόνον η πρώτη παράγραφος είναι κρίσιμη στην παρούσα αλληλουχία — ορίζει ότι «στο πλαίσιο των κατωτέρω διατάξεων, οι περιορισμοί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητος καταργούνται προοδευτικώς κατά την διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, όσον αφορά τους υπηκόους των κρατών μελών που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος της Κοινότητος άλλο από εκείνο του αποδέκτου της παροχής».

8 Το άρθρο 60, αφού όρισε στην πρώτη και δεύτερη παράγραφο το νόημα των υπηρεσιών κατά την έννοια της Συνθήκης, στην τρίτη παράγραφο ορίζει ότι, με την επιφύλαξη των διατάξεων του κεφαλαίου που αφορά το δικαίωμα εγκαταστάσεως, εκείνος που παρέχει υπηρεσία μπορεί για την εκτέλεσή της να ασκήσει προσωρινά τη δραστηριότητά του στο κράτος όπου παρέχεται η υπηρεσία με τους ίδιους όρους που το κράτος αυτό επιβάλλει στους δικούς του υπηκόους.

9 Με το υποβληθέν συνεπώς ερώτημα επιδιώκεται να προσδιοριστεί, αν η απαίτηση μόνιμης εγκατάστασης του δικαστικού πληρεξουσίου στο έδαφος του κράτους, όπου πρέπει να παρασχεθεί η υπηρεσία, συμβιβάζεται με την απαγόρευση, από τα άρθρα 59 και 60, κάθε περιορισμού στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στην Κοινότητα.

10 Στους περιορισμούς, η κατάργηση των οποίων προβλέπεται από τα άρθρα 59 και 60, περιλαμβάνονται όλες οι απαιτήσεις που επιβάλλονται στον παρέχοντα υπηρεσίες σε συνάρτηση κυρίως με την εθνικότητά του ή το γεγονός ότι δεν διαθέτει μόνιμη κατοικία στο κράτος, όπου παρέχει την υπηρεσία, και οι οποίες δεν ισχύουν για τα πρόσωπα που είναι εγκατεστημένα στο εθνικό έδαφος ή που είναι ικανές να απαγορεύσουν ή παρεμποδίσουν με άλλο τρόπο τις δραστηριότητες του παρέχοντος υπηρεσίες.

11 Η απαίτηση, ιδίως, για τον παρέχοντα υπηρεσίες, να διαθέτει μόνιμη κατοικία στο έδαφος του κράτους, όπου πρέπει να παρασχεθεί η υπηρεσία, μπορεί κατά περίπτωση να έχει ως συνέπεια την άρση κάθε πρακτικής αποτελεσματικότητας του άρθρου 59, το οποίο έχει ακριβώς ως αντικείμενο την κατάργηση των περιορισμών της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από πρόσωπα που δεν είναι εγκατεστημένα στο κράτος, στο έδαφος του οποίου πρέπει να παρασχεθεί η υπηρεσία.

12 Λαμβανομένης υπόψη της ιδιαίτερης φύσης της παροχής υπηρεσιών, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ασυμβίβαστες με τη Συνθήκη οι ειδικές απαιτήσεις που επιβάλλονται στον παρέχοντα υπηρεσίες και οφείλονται στην εφαρμογή επαγγελματικών κανόνων υπαγορευομένων από το γενικό συμφέρον — κυρίως

κανόνων περί οργανώσεως, προσόντων, δεοντολογίας, ελέγχου και ευθύνης — ισχύουν δε για κάθε πρόσωπο εγκατεστημένο στο έδαφος του κράτους, όπου παρέχεται η υπηρεσία, καθόσον ο παρέχων την υπηρεσία θα διέφευγε από την εφαρμογή των κανόνων αυτών επειδή είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος.

13 Δεν μπορεί επίσης να αποκλειστεί από ένα κράτος μέλος το δικαίωμα να λαμβάνει μέτρα παρακωλύοντα τον παρέχοντα υπηρεσίες, ο οποίος αναπτύσσει δραστηριότητες εξ ολοκλήρου ή κυρίως στο έδαφός του, να εκμεταλλεύεται την ελευθερία, η οποία εξασφαλίζεται από το άρθρο 59, για να διαφεύγει τους επαγγελματικούς κανόνες, οι οποίοι θα εφαρμόζονταν σ' αυτόν, αν ήταν εγκατεστημένος στο έδαφος του κράτους αυτού. Το ζήτημα όμως αυτό εμπίπτει στο κεφάλαιο περί δικαιώματος εγκαταστάσεως και όχι στο κεφάλαιο περί παροχής υπηρεσιών.

14 Σύμφωνα με τις αρχές αυτές δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ασυμβίβαστη με τα άρθρα 59 και 60 η απαίτηση, ως προς τους βοηθούς της δικαιοσύνης, να έχουν σταθερή επαγγελματική εγκατάσταση στην περιφέρεια συγκεκριμένων δικαστηρίων, στην περίπτωση που η απαίτηση αυτή είναι αντικειμενικά αναγκαία προκειμένου να εξασφαλίζεται η τήρηση των επαγγελματικών κανόνων, που συνδέονται, κυρίως, με τη λειτουργία της δικαιοσύνης και το σεβασμό της δεοντολογίας.

15 Αυτό όμως δεν ισχύει, όταν σε ένα κράτος μέλος η παροχή ορισμένων υπηρεσιών δεν προϋποθέτει κανενός είδους προσόντα ούτε υπόκειται σε επαγγελματικούς κανόνες και όταν η απαίτηση για μόνιμη κατοικία αφορά το έδαφος του κράτους αυτού.

16 Αν λοιπόν κάποια επαγγελματική δραστηριότητα σε ένα κράτος μέλος τελεί υπό καθεστώς πλήρους ελευθερίας, η απαίτηση υπάρξεως κατοικίας στο έδαφος του κράτους αυτού συνιστά περιορισμό ασυμβίβαστο με τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης, όταν η καλή λειτουργία της δικαιοσύνης εξασφαλίζεται με λιγότερο πιεστικά μέτρα, όπως ο διορισμός αντικλήτου για τις ανάγκες των δικαστικών επιδόσεων.

17 Στο υποβληθέν ερώτημα συνεπώς πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 59, πρώτη παράγραφος και 60, τρίτη παράγραφος της Συνθήκης ΕΟΚ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι εθνική νομοθεσία που απαιτεί μόνιμη κατοικία στο έδαφός της δεν καθιστά αδύνατη την παροχή υπηρεσιών από πρόσωπα εγκατεστημένα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, εφόσον η παροχή υπηρεσιών δεν υπόκειται σε καμία ιδιαίτερη προϋπόθεση από την ισχύουσα εθνική νομοθεσία.

Επί του ερωτήματος της άμεσης ισχύος των άρθρων 59 και 60

18 Ερωτάται εξάλλου, αν τα άρθρα 59, πρώτη παράγραφος και 60, τρίτη παράγραφος της Συνθήκης ΕΟΚ ισχύουν άμεσα και ιδρύουν για τους πολίτες δικαιώματα, τα οποία υποχρεούνται να διαφυλάττουν τα εθνικά δικαστήρια.

19 Το υποβληθέν ερώτημα πρέπει να επιλυθεί στα πλαίσια ολοκλήρου του κεφαλαίου περί υπηρεσιών, λαμβανομένων επιπλέον υπόψη των διατάξεων περί δικαιώματος εγκαταστάσεως, στις οποίες παραπέμπει το άρθρο 66.

20 Ενόψει της προοδευτικής καταργήσεως κατά τη μεταβατική περίοδο των περιορισμών που περιλαμβάνονται στο άρθρο 59, το άρθρο 63 προβλέπει την εκπόνηση ενός «γενικού προγράμματος» — που ορίστηκε με απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1961 (ΡΒ 1962, σ. 32) του Συμβουλίου — η εφαρμογή του οποίου εξασφαλίζεται με την έκδοση ενός συνόλου οδηγιών.

21 Στην όλη οικονομία του κεφαλαίου περί παροχής υπηρεσιών, οι οδηγίες αυτές αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση διαφόρων σκοπών, πρώτον στην κατάργηση, κατά τη μεταβατική περίοδο, των περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, δεύτερον δε στην εισαγωγή, στη νομοθεσία των κρατών μελών, συνόλου διατάξεων για τη διευκόλυνση της πρακτικής εφαρμογής της ελευθερίας αυτής, κυρίως με αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και εναρμόνιση των νομοθεσιών περί ασκήσεως μη μισθωτών δραστηριοτήτων.

22 Οι οδηγίες αυτές έχουν ακόμη ως προορισμό την επίλυση των ειδικών προβλημάτων που απορρέουν από το γεγονός ότι, ελλείψει μονίμου εγκαταστάσεως, ο παρέχων υπηρεσίες ενδέχεται να μην υπόκειται πλήρως στους επαγγελματικούς κανόνες που ισχύουν στο κράτος, όπου παρέχεται η υπηρεσία.

23 Όσον αφορά τη χρονική κλιμάκωση της εφαρμογής του κεφαλαίου περί υπηρεσιών, το άρθρο 59, ερμηνευόμενο υπό το φως της γενικής διάταξης του άρθρου 8, παράγραφος 7 της Συνθήκης, εκφράζει τη βούληση να έχει ολοκληρωθεί η κατάργηση των περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών μέχρι τέλους της μεταβατικής περιόδου, που είναι η εσχάτη προθεσμία για την έναρξη ισχύος του συνόλου των κανόνων που προβλέπει η Συνθήκη.

24 Έτσι, οι διατάξεις του άρθρου 59, η εφαρμογή των οποίων έπρεπε να προετοιμαστεί μέσω οδηγιών κατά τη μεταβατική περίοδο, κατέστησαν, μετά τη λήξη της περιόδου αυτής, ανεπιφύλακτες.

25 Οι διατάξεις αυτές συνεπάγονται κατάργηση όλων των διακρίσεων σε βάρος του παρέχοντος υπηρεσίες λόγω της ιθαγενείας του ή λόγω του ότι είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο, στο οποίο παρέχονται οι υπηρεσίες.

26 Όσον αφορά τουλάχιστον την ειδική απαίτηση της ιθαγενείας ή κατοικίας, τα άρθρα 59 και 60 περιέχουν υποχρέωση συγκεκριμένου αποτελέσματος, τα δε κράτη μέλη δεν μπορούν να καθυστερήσουν ή να παρακωλύσουν την εκτέλεσή της, παραλείποντας να θεσπίσουν τις αναγκαίες διατάξεις στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που έχουν δυνάμει των άρθρων 63 και 66.

27 Πρέπει λοιπόν να δοθεί η απάντηση, ότι τα άρθρα 59, πρώτη παράγραφος και 60, τρίτη παράγραφος έχουν άμεσο αποτέλεσμα και συνεπώς μπορεί να γίνει επίκλησή τους ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, εν πάση περιπτώσει καθόσον έχουν ως σκοπό την κατάργηση όλων των διακρίσεων σε βάρος του παρέχοντος υπηρεσίες, λόγω της ιθαγενείας του ή λόγω του ότι κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο, στο οποίο πρέπει να παρασχεθεί η υπηρεσία.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που υπέβαλε με Διάταξη της 18ης Απριλίου 1974 το Centrale raad van beroep, αποφαίνεται:

1) Τα άρθρα 59, πρώτη παράγραφος και 60, τρίτη παράγραφος της Συνθήκης ΕΟΚ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι εθνική νομοθεσία που απαιτεί μόνιμη κατοικία στο έδαφός της δεν καθιστά αδύνατη την παροχή υπηρεσιών από πρόσωπα εγκατεστημένα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, εφόσον η παροχή υπηρεσιών δεν υπόκειται σε καμία ιδιαίτερη προϋπόθεση κατά την ισχύουσα εθνική νομοθεσία.

2) Τα άρθρα 59, πρώτη παράγραφος και 60, τρίτη παράγραφος έχουν άμεσο αποτέλεσμα και, συνεπώς, μπορεί να γίνει επίκλησή τους ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, εν πάση περιπτώσει καθόσον έχουν ως σκοπό την κατάργηση όλων των διακρίσεων σε βάρος του παρέχοντος υπηρεσίες λόγω της ιθαγενείας του ή λόγω του ότι κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο, στο οποίο πρέπει να παρασχεθεί η υπηρεσία.

Lecourt O'Dálaigh Mackenzie Stuart Donner Monaco

Mertens de Wilmars Pescatore Kutscher Sørensen

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 3 Δεκεμβρίου 1974.

Ο γραμματέας
A. Van Houtte

Ο πρόεδρος
R. Lecourt